

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

У статті висвітлена актуальна проблема підготовки вчителя до впровадження нових технологій навчання сучасної школи. Розкриваються та аналізуються основні етапи підготовки майбутніх вчителів до впровадження інноваційних технологій. Обґрунтовуються основні етапи процесу сприйняття інновацій майбутніми вчителями. На основі результатів аналізу досвіду теоретичної і практичної діяльності в початковій школі визначено основні знання та уміння, якими повинен володіти майбутній учитель для ефективного впровадження інноваційних технологій.

Ключові слова: "технологія", "педагогічна технологія", "навчальна технологія".

У сучасних умовах університет має закладати, насамперед, науково-методичну основу з певного фаху. Наукові знання є основою професійної діяльності вчителя. Актуальність проблеми підготовки вчителя початкових класів з урахуванням рівня науково-педагогічної творчості в сучасних умовах університетської освіти зумовлюється необхідністю підготовки студентів до впровадження нових технологій навчального й виховного процесу в майбутній професійній діяльності.

Формування у студентів готовності до інноваційної діяльності передбачає, передусім, глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення навчально-виховного процесу, позитивних сторін педагогічної теорії, ідей і технологій, які вже досліджувались і впроваджувалися в педагогічну практику. Тільки на основі ґрунтовної роботи з вивчення фундаментальних педагогічних теорій і технологій, обґрунтування механізму їх упровадження є можливість підвищити рівень підготовки майбутніх вчителів до інноваційної діяльності у сфері навчання й виховання.

У широкому розумінні технологія – це спосіб здійснення діяльності на основі її раціонального поділу на процедури й операції з їх наступною координацією та вибором оптимальних засобів і методів виконання. Основу технологічного процесу утворює алгоритм дій, а процедуру — сукупність операцій, об'єднаних спільною метою. У вітчизняній і зарубіжній теорії і практиці термін «технологія» з'явився та набув широкого вжитку, передусім, в інженерно-технічній сфері. Однак у походженні терміна від двох грецьких слів – *techné* (мистецтво, майстерність, уміння) та *logos* (наука, вчення) криється можливість ширшого його використання як науки про майстерність, мистецтво практичної діяльності. Саме це стало причиною поступового розширення сфери вживання терміна «технологія» в інших галузях, зокрема в психології, соціології, педагогіці.

У вітчизняній педагогіці перший досвід педагогічних технологій можна зустріти в роботах Антона Макаренка, який розглядав виховний процес як особливим чином налагоджене педагогічне виробництво. Проте спроби розвитку педагогічних технологій у той час не мали належного втілення. Увага до педагогічних технологій навчання і виховання посилилася з 60-х років, коли почали створюватись авторські методики, школи. У педагогічній науці тривають дискусії про сутність педагогічних технологій, що відображається у великій кількості тлумачень згаданого поняття.

У широкому розумінні *педагогічні технології* розглядають як системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей; організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу. Систематизація різних підходів дозволяє виокремити серед них найбільш типові: *педагогічна технологія* — це сукупність методів (науково обґрунтованих способів діяльності), спрямованих на досягнення мети [1]; *педагогічна технологія* — це програма (проект педагогічної діяльності), що послідовно розгортається на практиці [6]; *педагогічна технологія* — це сукупність дій, операцій і процедур, що інструментально забезпечують одержання прогнозованого результату [8].

Педагогічна технологія, на думку Г. Селевко, функціонує як наука, що вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання й виховання, проектує педагогічні процеси (науковий аспект) як алгоритм педагогічного процесу, системи способів, принципів і регулятивів, методів і засобів для досягнення запланованих результатів (процесуально-описовий аспект); як реальний навчально-виховний процес функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів (процесуально-дійовий аспект). Технологія відрізняється від методик відтворюваністю й стійкістю результатів [9].

Зважаючи на розмаїття підходів до класифікації та визнання сутності сучасних навчальних технологій (В.П. Безпалько, М.В. Кларин, Г.К. Селевко, Т.С.Назарова, О.М. Піхота та ін.), на етапі

професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи необхідно зорієнтувати на правильний їх вибір.

Охарактеризуємо стисло сутність деяких навчальних технологій:

1. *Технології формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів.* У них особлива увага приділяється формуванню в молодших школярів умінь самостійно здобувати знання, щоб успішно здійснювати всі етапи навчальної діяльності. Загальнонавчальні вміння й навички формуються протягом усієї початкової школи і мають міжпредметний характер.

2. *Технології організації навчального співробітництва.* Їх особливістю є побудова навчання на основі активної взаємодії всіх учасників навчального процесу з використанням різноманітних засобів інформації, діалогічного характеру навчання.

3. *Технології диференційованого навчання* дозволяють створити умови для включення кожного учня в навчальну діяльність відповідно до зони його найближчого розвитку.

4. *Технології організації самостійної навчальної діяльності.* Пріоритетними завданнями цих технологій є навчання молодших школярів умінню визначити мету, самостійно організувати свою діяльність для її досягнення та оцінювати результати своїх дій.

5. *Ігрові навчальні технології.* Їх характерною рисою є побудова навчального процесу шляхом заохочення учня до гри. Завдання учителя при застосуванні ігор у навчанні полягає в підпорядкуванні гри конкретній дидактичній меті.

6. *Технології організації навчальної проектної діяльності.* Ці технології орієнтовані на самостійну пошуково-творчу діяльність учнів, яка може бути як індивідуальною, так і груповою. У процесі проектної діяльності дитина вчиться не тільки здобувати знання, а й застосовувати їх на практиці.

7. *Технології досягнення обов'язкових навчальних результатів у системі уроків.* Їх впровадження в навчально-виховний процес початкової школи забезпечує досягнення цілей Державного стандарту початкової освіти і передбачає реалізацію двох стратегічно гуманістичних цілей: створення комфортних умов для навчання учнів і здійснення творчої професійної діяльності вчителя.

На етапі професійної підготовки майбутні вчителі мають чітко усвідомити, що названі вище сучасні навчальні технології у педагогічній науці й практиці постійно доповнюються новими з урахуванням тих змін, які відбуваються в початковій школі. Водночас пошук, освоєння й застосування відомих навчальних технологій, аналіз отриманих результатів, особистого індивідуального стилю діяльності педагога можуть сприяти створенню власних навчальних технологій завдяки набутому педагогічному досвіду.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу визначити *структуру інноваційної педагогічної діяльності*, яка складається з *таких компонентів*: мотиваційного, креативного, технологічного, рефлексивного, функціонального (особистісно мотивована переробка освітніх програм, прийняття рішення про використання нового, формування цілей і загальних концептуальних підходів, планування етапів експериментальної роботи, прогнозування труднощів, упровадження й технологічна готовність до введення інновацій) [3, 8].

Учені визначили такі *критерії ефективності інноваційної діяльності* вчителя [5]:

- 1) творче сприйняття педагогічних інновацій;
- 2) творча активність;
- 3) методологічна й технологічна готовність до введення інновацій;
- 4) педагогічне інноваційне мислення;
- 5) культура спілкування і *такі рівні*: репродуктивний, продуктивний і творчий.

Як відомо, процес засвоєння нових ідей, інновацій у галузі педагогіки, за визначенням Е. Роджерса, є складним багатоетапним розумовим процесом прийняття рішення, який має тривалий термін від першого знайомства людини з інновацією до її кінцевого сприйняття. У ході цього процесу відбувається оцінювання значення й наслідків прийняття рішення. Е. Роджерс поділяє цей процес на такі *основні етапи*:

- 1) ознайомлення з проблемою;
- 2) її аналіз;
- 3) аналіз шляхів її вирішення;
- 4) вибір шляху;
- 5) наслідки вибору рішення.

Відповідно до такого поділу є потреба визначити *п'ять основних етапів процесу сприйняття інновацій майбутніми учителями*.

7. Коваль Л. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до моделювання уроків. // Початкова школа. – 2005. – №11.
8. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии. С.А. Смирнов, И.Б. Котов, Е.Н. Шиянов, Т.И. Бабаев и др. / Под. ред. С.А. Смирнова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. – 1999. – 544 с.
9. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М., 1998. – 256 с.

Резюме

В статье раскрывается актуальная проблема подготовки учителя к внедрению новых технологий обучения современной школы. Раскрываются и анализируются главные этапы подготовки будущих учителей к внедрению инновационных технологий. Обосновываются основные этапы процесса восприятия инноваций будущими учителями. На основе анализа опыта теоретической и практической деятельности в начальной школе определены главные знания и умения, какими должен обладать будущий учитель для эффективного внедрения инновационных технологий.

Ключевые слова: "технология", "педагогическая технология", "учебная технология".

Summary

The article deals with the actual problem of preparing a teacher for using new technologies of studying in modern school. The main stages of preparing future teachers for using innovative technologies are analysed. The main knowledge and skills of future teachers for effective using the innovative technologies are determined.

Key words: technology, pedagogical technology, studying technology.

УДК 378

О.М. Зайцева

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗАСОБАМИ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

У роботі розкривається питання впровадження педагогічних технологій в підготовку вчителя початкових класів, аналізуються найбільш перспективні технології початкової освіти, розкривається роль спецкурсу «Нові педагогічні технології» для формування професійної компетентності вчителя початкових класів.

Ключові слова: педагогічна технологія, професійна компетентність, зміст, методи, форми.

В умовах Європейської освітньої інтеграції, входження України до Болонського процесу потребують розв'язання проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, є суб'єктом особистісного і професійного зростання, вміє досягати нових педагогічних цілей.

Відповідно до основних завдань та принципів формування зони Європейської вищої освіти в контексті компетентнісного підходу визначені загальні (інструментальні, міжособистісні, системні) та спеціальні компетенції. [1; 156–157]. Вони визначають знання уміння навички, професійну позицію, індивідуально–психологічні особливості людини, акмеологічні варіанти (внутрішні збудники, які обумовлюють потребу саморозвитку, творчості та самовдосконалення). На сьогодні професійна компетентність вчителя початкових класів в умовах особистісного орієнтованого навчання – це не тільки володіння знаннями, вміннями та досвідом з предмету, але й вміння сформулювати внутрішню мотивацію пізнавальної діяльності, чітко, логічно і доступно викласти свої думки, під час уроку організувати співробітництво, знайти шляхи оптимального спілкування, вміти розкрити творчий потенціал, розвивати мислення учнів молодшого шкільного віку.

З оглядом на нову ситуацію в освітньому просторі України педагог повинен уміти працювати в умовах вибору педагогічної позиції, технології, підручників, змісту, форм навчання. Зокрема, в Концепції 12-річної загальноосвітньої школи наголошується, що домінують стає підготовка вчителя–вихователя, спроможного вийти за межі власного предмета, здійснювати міждисциплінарні зв'язки, усвідомлювати фахові знання в системі культури. Важливим є його вміння організовувати навчальний процес як соціальну взаємодію, залучати особистісні ресурси учнів для розв'язання завдань життєтворчості [7].